Dragoslav Simović,
potpukovnik

Snabdevanje pogonskim sredstvima u borbenim dejstvima

U članku se razmatra funkcionisanje sistema snabdevanja pogonskim sredstvima u uslovima izvođenja borbenih dejstava. Posebno se razmatraju neke karakteristične pojave, problemi i iskustva u toku izvođenja borbenih dejstava, i uočenih nedostataka.

Uvod

U savremenim ratovima, primena tehničkog faktora kao elementa oružane borbe (o/b) po obimu je sve šira, po intenzitetu sve učestalija, a po složenosti sve obuhvatnija u svim armijama sveta, pa i našim oružanim snagama (OS).

Razvoj tehničkog faktora nalazi se u fazi treće tehnološke revolucije i po nekim rešenjima može se reći da je već zakoračio u 21. vek.

Moralni vek rabaćenja jedne generacije borbenih sistema i SRT je bitno smanjen, a smena generacija intezivirana do granice ekonomske moći jedne zemlje.

Može se reći da je tehnički faktor dobio primat u odnosu na ostale elemente o/b, posebno primenom strategije udara sa distance.

Da bi tehnički faktor, uopšte gledano, bio u punoj funkciji, neophodno je, između ostalog, zadovoljiti jedan od osnovnih zahteva:

Obezbediti dovoljne zalihe svih vrsta pogonskih sredstava (pogonsko gorivo, mazivo, specijalna sredstva, i slično, u daljem tekstu p/s).

Ovom uslovu poseban značaj pridaju zemlje koje zavise od uvoza pojedinih vrsta energenata.

Među njih je spadala i SFRJ, jer je u normalnim uslovima uvozila oko 70% sirovina nafte, što govori da je to bila i ostala za nju strategijska sirovina, a o takvoj sirovini svaka zemlja mora voditi računa da se na vreme stvore potrebne zalihe i u slučaju rata, za jedan period, zemlja učini nezavisnom od okruženja i spoljnog uticaja.

Primeru radi, SAD su za vreme rata između Iraka i Irana stvorile takve zalihe u sirovoj nafti da su uspešno regulisale svetske tokove i cene nafte. To su isto učinile i u nekoliko navrata sa OPEK-om, kao i u zadnjem ratu sa Irakom u Kuvajtu.

To sve ukazuje na činjenicu da svaku odluku, vezanu za odbranu zemlje, mora da prati temeljna materijalna priprema za njenu realizaciju.

Uporedo sa razvojem SFRJ došlo je i do povećanja mogućnosti opremanja OS sve složenijom i savremenijom tehnikom, što je uslovljavalo i promenu strukture OS. Došlo je do povećane uloge tehničkog faktora, sa jedne, i smanjenja uloge ljudskog faktora, sa druge strane.

Velika zasićenost JNA tehnikom podrazumevala je intenziviranu potrošnju p/s koja, pak, iziskuje velike snage i sredstva u sistemu snabdevanja.

U članku će biti određeno funkcionisanje sistema snabdevanja sa p/s i

neke karakteristične pojave, problemi i iskustva koja su se manifestovala u periodu izvođenja proteklih borbenih dejstava.

Uслови u kojima je funkcionisao sistem snabdevanja sa p/s

Ekonomska kriza u koju je zapala SFRJ poslednjih nekoliko godina uticala je na nedostatak novčanih sredstava, što je uslovilo da odgovorne institucije u društvu nisu ispunile svoju zakonom predviđenu materijalnu obavezu prema JNA.

U društvu nisu stvorene potrebne zalihe goriva, a tamo i gde su postojale bile su nedovoljne.

Dodeljenim novčanim sredstvima u zadnje dve godine JNA nije mogla izvršiti ni nabavku p/s neophodnih za »preživljavanje« jedinica u uslovima restrikcije.

Odnos države i njenih institucija prema stvaranju zaliha pogonskih sredstava za potrebe OS bio je neadekvatan. On se zasnivao više na formalnom propisivanju obaveza i odgovornosti državnih institucija, a manje ili skoro nikako na stvaranju materijalnih uslova za realizaciju zakonske regulative. Inspekcija, kao institut kontrole realizacije onog što je propisano od strane države i državnih organa, nije ni postojala, ili bar nije vršila svoj posao. Za neizvršene materijalne obaveze izostala je odgovornost nadležnih institucija.

Zalihe DPZ i DP skoro da nisu ni postojale, a tamo gde su i postojale bile su simbolične, dok su zalihe SDRR-a namenjene za JNA bile ozbiljno narušene i kretale su se oko 20% u našoj zoni odgovornosti za zalihe koje čuva JNA.

JNA je u ratna dejstva ušla sa smanjenim rezervama koje su bile na nivou oko 60% od potreba. To je posledica povećanog trošenja rezervi u zadnje tri godine.

Izvlačenjem određenih količina p/s iz Slovenije situacija je neznatno ublažena, što je bilo povoljno za početni period dejstava.

U toku angažovanja OS snabdevanje jedinica pogonskim sredstvima vršeno je pretežno u uslovima frontalnog oblika oružane borbe, gde su se borbeni dejstva vodila, uglavnom, u zahvatu fronta, a daleko manje, ili zanemarljivo malo, u uslovima PZT. U sopstvenoj pozadini bila je velika slobodna teritorija, sigurni putevi dotura i slobodne komunikacije, što je povoljno uticalo na neprekidnost linije dotura p/s.

Ova teritorija, kao i proizvođači i distributeri, bili su veliki oslonac u snabdevanju pogonskim sredstvima i sa širokim mogućnostima izbora pravaca dotura i manevra rezervama.

Prevlast naših OS u vazduhu pružala je veliku mogućnost izbora vremena dotura goriva i garantovala je veliku pouzdanost uspostavljenih linija snabdevanja. Bezbednost transporta od dejstva iz vazduha bila je potpuna, što je bila velika prednost i povoljna okolnost za snabdevanje jedinica sa p/s.

Delimično angažovanje jedinica 1. VO u b/d na kriznom području uslovalo je i parcijalno angažovanje snabdevačkih jedinica i skladišta. Tako je daleko veće bilo opterećenje skladišta i jedinica u zahvatu fronta, a mnogo manje po dubini slobodne teritorije. To znači da, istovremeno, nisu bili angažovani svi kapaciteti sistema, što je bilo olakšavajuća okolnost i povoljnost u celini.

Paralelno sa snabdevanjem jedinica u b/d izvršeno je i potpuno raseljavanje rezervi p/s iz četiri skladišta sa kriznog područja snagama i sredstvima pozadinskih baza. Raseljavanje je vršeno na velikim udaljenostima, oko 250 km, što je zahtevalo dobru organizaciju i puno borbeno obezbeđenje kolona, a, kada je bilo pogodno, korištena je i železnica. Sa ACg je raseljeno oko 45%, a sa železnicom ostatak p/s.

Velika umešanost spoljnog faktora u rešavanju prilika u našoj zemlji nepovoljno se odražavala, kako na upravne, tako i na izvršne organe u snabdevanju sa p/s.

Duboka i vrlo široka izdaja u sopstvenim redovima JNA na prostorima socijalističkih republika imala je vrlo negativnog uticaja i na međusobno poverenje ljudi u jedinicama i skladištima p/s. Naročito teško padala je izdaja starešinskog kadra. To je bio i ostao najveći moralni udarac i hendikep, kako starešina, tako i vojnika i rezervista. Postojala je stalna bojazan da se ne dogode nepredviđeni otkazi u sistemu, a time je službi nametnuta potreba držanja dela rezervnih kapaciteta u gotovosti za snabdevanje.

Masovno miniranje i ubacivanje diverzantskih grupa od strane neprijateljskih formacija imalo je uticaj na nesigurnost vozača u komunikacije i puteve dotura, a povećan intenzitet eksploatacije ACg na češće eksploatacione kvarove i oštećenja ACg.

Mogućnost naftnog embarga kojim članovi EZ prete Srbiji, uticala je da su izvori snabdevanja i popune petroloških organizacija sa p/s bili vrlo nestabilni. Pretila je stalna opasnost da se potpuno prekine uvoz sirove nafte i, na taj način, preseče glavni izvor popune, što se, s vremena na vreme, i događalo. Ipak, nabavka p/s potrebnog kvaliteta, posebno zimskog tipa dizel goriva, ni u ovakvim uslovima nije dovedena u pitanje i realizovana je u potpunosti u odnosu na potrebe, te nije uticala na tok b/d. U celom periodu izvođenja b/d jedini izvor snabdevanja OS sa p/s bila je Srbija, koja je uz restriktivnu proizvodnju uspevala da obezbedi sve potrebe JNA, uz postepeno povećanje nivoa zatečenih rezervi.

Pored svih zadataka obezbeđenja sopstvenih snaga u zoni odgovornosti, služba je preuzela i uspešno realizovala snabdevanje sa p/s misije EZ i posmatrača UN na svim lokacijama kriznog područja.

Funkcionisanje sistema snabdevanja sa p/s

Sistem snabdevanja, kao uređen i predvidiv, funkcionisao je sve vreme kroz poznate i usaglašene elemente. To su, u globalu bili:

- a) kadrovi,
- b) materijalna baza (zalihe, oprema i infrastruktura), i
- c) organizacija.

a) Kadrovi

Kadrovi su osnovna poluga svakog sistema i od njih najviše zavisi njegovo funkcionisanje. U našem slučaju čine ih starešine i vojnici, aktivni ili rezervni, organizovani u organe ili jedinice po nivoma organizacije JNA.

Projektovani kadrovi (planski i izvršni organi) na trupnom nivou u operativnim jedinicama uglavnom i nemaju mirnodopska jezgra već je celokupan sastav iz rezervnog sastava.

Iskustva pokazuju da u oklopnomehanizovanim i motorizovanim sastavima, u kojima dominira borbeno tehnika, moraju postojati i mirnodopska jezgra jedinica za snabdevanje p/s, koja bi bila nosilac obuke ratnog sastava i celokupne organizacije snabdevanja sa p/s u ratu.

U komandama jedinica od upravnih organa za p/s ne postoje posebna rešenja, već te poslove obavljaju ili referenti ili načelnici službi sa ostalim zadacima.

Na nivou pozadinske baze ne postoje referenti za p/s, već se taj referat obavlja uz druge referate, zavisno od preraspodele posla, tako da ovaj problem popune nije sistemski rešen. Posledica toga je i šarenilo od baze do baze u kvalitetu mirnodopskog kadra. Projektovani kadrovi mirnodopskog jezgra u skladištima su vrlo mali i u miru iznose svega oko 10% od ratne formacije i, kao takvi, ne mogu zadovoljiti stvarne potrebe. Ogromnu većinu kadra sačinjava rezervni sastav.

Obučenost rezervnog sastava u rukovanju i upotrebi pogonske opreme, manipulaciji gorivom, korištenju razne ambalaže, i slično, bila je vrlo skromna i nedovoljna.

To ukazuje na potrebu da mirnodopska jezgra SkPg moraju biti veća, jer od toga zavisi njegova operativnost i efikasnost.

To je posledica linearnog pristupa u kreiranju formacija pri smanjenju JNA, koja je obavljena bez dovoljnog sagledavanja stvarnih potreba OS u ratu od strane operativnih organa i neuvažavanja argumenata TSl.

Što se tiče snabdevačkih kapaciteta, može se reći da ni oni nisu adekvatno projektovani. To se posebno odnosi na jedinice za snabdevanje sa p/s u SkPg. Tako, u pojedinim skladištima imamo projektovane vodove za snabdevanje sa p/s, iako su kapaciteti instalacija veći od SkPg gde su projektovane čete. Može se reći da je ova rešenja praksa prevazišla i da se moraju iznaći nova rešenja usklađena sa stvarnim potrebama. Na nivou VO postoji referent za p/s, ali je zbog drugih obaveza i u dugotrajnom angažovanju preopterećen poslovima, tako da je u određenim periodima vršena preraspodela poslova u okviru službe.

b) Materijalna baza (zalihe, oprema, infrastruktura)

Materijalnu bazu sistema sačinjavaju zalihe, raznovrsna oprema i transportna sredstva, skladišta i drugi objekti infrastrukture u funkciji snabdevanja p/s.

Zalihe goriva SDRR, DPZ i DP, namenjene za održavanje vitalnih funkcija društva u ratu, bile su delom utrošene u pripremnom periodu za regulisanje ponude i tražnje na tržištu, a ostatak su uzurpirala rukovodstva secesionističkih republika i utrošila za zadovoljenje svojih potreba.

Zbog toga je JNA morala, iz svojih zaliha, snabdevati pojedine delove društva, posebno uslužne organizacije i transportna preduzeća kada su izvršavali zadatke za JNA na celoj teritoriji lociranja, a na zaposednutim teritorijama u početku potpuno sve potrošače, a kasnije delimično.

Zbog nedostatka goriva, JNA je morala obezbediti i početnu popunu angažovanih jedinica TO, iako je to isključiva dužnost DPZ. To su sve posledice zaliha goriva koje su neadekvatno stvorile DPZ, a do takvih pojava i dalje dolazi i još uvek su aktuelne. Deo doturanih količina goriva nenamenski je trošen za zagrevanje, a u periodima kada se mazut nije mogao obezbediti, grejanje značajnih objekata u potpunosti je vršeno dizel gorivom.

Zalihe goriva SDRR-a, namenjene za JNA, pre angažovanja prepolovljene su izdavanjem DP na pozajmicu radi zadržavanja, koje nikad nisu ni vraćene zbog naftne krize. Armijske zalihe bile su ozbiljno narušene utroškom za redovnu delatnost jedinica, a tokom izvođenja b/d, zbog neredovne popune, ove zalihe su oscilirale.

Ovakvo stanje je posledica politike da se zadnje dve godine uoči oružanog sukoba uopšte nije ni vršila nabavka p/s za potrebe VO, već se redovno snabdevanje obavljalo iz ranije stvorenih zaliha, što je dovelo do narušavanja RMR.

Očito je da su nedovoljne zalihe sa kojima je VO ušla u oružani sukob uticale na njenu borbenu moć, ali umešnim manevrom, izvlačenjem zaliha iz kriznih rejona i relativno urednim snabdevanjem iz proizvodnje, snabdevanje jedinica na frontu nije bilo ugroženo.

Zatečene zalihe u gorivu nisu imale adekvatnu strukturu zastupljenosti.

Od ukupnih zaliha u gorivu u svim nivoima popune pre otpočinjanja b/d oko 1/3 činila je popuna sa MB-86, a 2/3 popuna dizel gorivom. Od rezervi dizel goriva, 90% su bile zimski tip D-2, a ostalo D-1.

Zbog toga je, s obzirom na intenzivnu upotrebu jedinica u zimskom periodu, hitno realizovana nabavka aditiva za sniženje tačke stinjavanja, koje nismo imali u rezervi.

Popuna pratećim p/s, u globalu gledano, bila je zadovoljavajuća, međutim, struktura popune bila je nezadovoljavajuća, a i kod ostalih pratećih artikala rezerve su bile ozbiljno narušene.

Dakle, pouzdano se može ustvrditi da su i OS i zemlja u celini, po pitanju stvorenih zaliha goriva za vođenje o/b, u ratni sukob ušle nespremne.

Preformacijom pešadijskih u motorizovane i mehanizovane jedinice došlo je do naglog povećanja potrošnje p/s, a to nije pratila adekvatna formacija kojom bi bili povećani transportni kapaciteti pozadinskih jedinica. Kod pojedinih jedinica ovo je uzrokovalo pojavu da je 1/3 do 1/2 RMR trupnog ešolona ostajala nepokretna. To je, u početku, iziskivalo dodatne napore i naknadno obezbeđivanje transportnih kapaciteta.

Nedovoljna popuna sa ACg iz armijskog fonda (AF) uslovila je veću popunu sa ACg iz popisanog fonda (PF).

S obzirom na to da su iz PF isključivo obezbeđivane komercijalne ACg, bile su nepovoljne za snabdevanje jedinica, zbog sledećih razloga:

— velike su zapremine (20 m³ do 30 m³), vrlo glomazne, male prohodnosti i ne mogu da prate borbeni poradak jedinice;

— nemaju manipulativnu opremu, pa se sa njima ne može ni vršiti popuna m/v na položajima. Ove ACg su pogodne za transport goriva u PoB od SkPg do jedinica;

— jedan deo ACg bio je neupotrebljiv zbog prevoza teških derivata, a bili smo prinuđeni da ih koristimo zbog slabog odziva davalaca ACg na mobilizaciju. Za potrebe JNA moraju biti ACg u kojima se transportuju samo beli derivati.

Pranje cisterni koje su ranije vozile crne derivate modernom opremom kojom raspolaže JNA, po toplom vremenu nije dalo zadovoljavajuće rezultate, te je dolazilo do otapanja ostataka i zagađenja goriva;

— deo ACg bio je u dosta lošem tehničkom stanju, što je uticalo na visoki stepen njihovih otkaza u toku mobilizacije;

— odziv na mobilizaciju u nekim regionima nije bio zadovoljavajući, pa se nije mogao kompenzirati ni mobilizacijskom rezervom.

Nije bilo iskustava u korišćenju savitljivih rezervoara u funkciji ACg, jer su jedinice to izbegavale.

Popuna pogonskom opremom izvršena je do formacijom sledećeg stanja. Kompleti za pretakanje goriva srednjeg i velikog kapaciteta su modificirani, ali nije paralelno modificirana i prateća oprema za njihovu primenu. To je uslovalo da su navedeni kompleti ostali van funkcije, što je imalo negativnog odraza na rad jedinica, jer je bila onemogućena popuna ambalaže na sekciji za snabdevanje p/s u okviru snabdevačke stanice brigade-puka. Na osnovu iznetih činjenica, može se reći da je ambalaža većim delom ostala van upotrebe, a da je glavni teret u manipulaciji sa gorivom pao na ACg.

Zbog intenzivne manipulacije dolazilo je, povremeno, do zagušenja u skladištu. Pojedina skladišta bila su usko grlo u manipulaciji gorivom, jer nisu osposobljena za intenzivniji istovremeni prijem i izdavanje goriva, punjenje ambalaže i unutrašnju manipulaciju p/s za više učesnika istovremeno. Ovaj problem je prevaziđen uključivanjem u sistem manipulacije više skladišta po dubini, čime smo postigli veću efikasnost, operativnost i rasterećenje skladišta na težištu b/d.

Postojeći skladišni kapaciteti u miru bili su nedovoljni za smeštaj vantrupnih RMR svih nivoa, uključujući rezerve SDRR-a za potrebe JNA. Pored

toga, raspoloživi skladišni kapaciteti neadekvatno su raspoređeni po teritoriji, što je rezultiralo da su pojedini regioni teritorije bili nepokriveni skladišnim kapacitetima, kao što je to bio slučaj sa Vojvodinom ili su bili nedovoljno pokriveni.

To je uzrokovalo duge puteve dotura od skladišta do jedinica, koje su nekada iznosili i preko 300 km, a što se odražavalo na operativnost i brzinu realizacije planova dotura i popune jedinica. Radi skraćivanja puteva dotura u ovim slučajevima smo organizovali poljska skladišta p/s koja su imala ulo-

gu etapnih stanica u snabdevanju p/s i na taj način smo sistem snabdevanja p/s učinili efikasnijim.

c) Organizacija

Organizacija sistema je osnov efikasnosti i potpunosti sistema i od neposrednog je uticaja na postizanje željenog nivoa b/g jedinica.

Unazad jedne godine pre otvorenja b/d postojao je sistem snabdevanja sa p/s jedinica u miru, koji se mogao definisati kao »Snabdevanje po utrošku i znavljanje po potrebi«. U suštini, on se sastojao iz dva potpuno nezavisna podsistema, i to:

— podsistema snabdevanja jedinica sa p/s i znavljanje trupnih RMR goriva, i

— podsistema uvećanja i znavljanja vantrupnih RMR goriva.

Osnovne karakteristike ovog sistema bile su velika decentralizovanost i autonomnost podsistema sa velikim troškovima poslovanja.

Zbog toga smo dogradili i organizovali sistem snabdevanja sa p/s koji se može definisati kao »Znavljanje kroz utrošak«.

Osnovne karakteristike ovog sistema su njegova centralizacija na nivou PoB, što je rezultiralo da one budu osnovni nosilac snabdevanja i znavljanja p/s.

Prednosti ovog sistema su u sledećem:

— drastično smanjen broj korespondenata prema petrolnim RO, što je rezultiralo povećanim stepenom bezbednosti;

— na nivou PoB uspostavljen je sistem kontrole kvaliteta goriva;

— izvori popune sa p/s su stabilniji i ne zavise od čuđi tržišta;

— znavljanje goriva vrši se kroz utrošak, što pojeftinjuje sistem;

— dva podsistema odbjedinjeni su u jednom;

1. Materijalni tokovi

2. Zahtevi i planski rokovi

Sematski prikaz funkcionisanja sistema snabdevanja sa P/S

— organizacija prikupljanja rabljenih tečnosti na nivou PoB takođe pobjeđuje sistem, i

— PoB je u centru sistema snabdevanja sa p/s.

Organizaciona šema sistema snabdevanja sa p/s vidi se na šematskom prikazu.

Ovako uspostavljeni i provereni sistem snabdevanja sa p/s u miru delimično je korigovan na početku izvođenja b/d zbog izmene šeme oslanjanja, i u celini je vrlo uspešno funkcionisao za sve vreme izvođenja b/d, što pokazuje da je postavka sistema dobra.

Nivo VO u ovoj delatnosti pojavljivao se kao preventivni regulator i organizator funkcionisanja sistema u slučaju njegovog poremećaja, kojih je bilo vrlo malo, u čemu se i olgeda vrednost date postavke sistema.

Bez obzira na dobra sistemsku rešenja, dobre organizacione pripreme za snabdevanje sa p/s u b/d, sistem ne bi funkcionisao da nije bilo svesrdnog, savesnog, odgovornog i vrlo požrtvovanog angažovanja tehničkog kadra u svim segmentima snabdevanja u PoB koje su bile na težištu b/d, kao i u angažovanim jedinicama.

Te njihove vrline u ovom ratu zasnivale su se samo na jednoj pretpostavci, patriotizmu, jer svi drugi faktori od uticaja u bližem i daljem okruženju bili su negativni.

Zahvaljujući baš takvom odnosu tehničkog kadra, a posebno u PoB, uspešno su realizovane sve zamisli i odluke VO ne samo na planu snabdevanja sa p/s, već i na planu njihovog izvlačenja iz kriznih područja raseljavanju i manevru rezervama po dubini radi približavanja frontu.

U toku izvođenja b/d manifestovale su se neke karakteristične pojave koje su interesantne za analizu i koje se u budućem radu moraju uvažavati u projektovanju organizacije, formacije i samom funkcionisanju sistema. Navešćemo samo neke od njih.

Neophodno je koncipirati PoB tako da bude osposobljena za rad u svim uslovima. Njena organizacija i formacija moraju biti fleksibilni i postavljeni tako da se mogu lako transformisati i prilagođavati situaciji. Neka rešenja treba prilagođavati ili objedinjavati sa rešenjima PoB u TO.

Deo PoB (jedinica i skladišta) još u miru treba osposobljavati, pripremati i prilagođavati radu u uslovima PZT. Kroz uređenje teritorije mora biti razvijen i pripremljen sistem poljskih i tajnih skladišta za sve vrste MS, pa i pogonskih sredstava, što do sada nije bio slučaj.

Enormno je bio visok nivo utroška goriva u svim angažovanim jedinicama, što apsolutno odudara od učinka i postignutog efekta, mereno kroz zaposednuti prostor. Tromesečni utrošak u toku b/d bio je tri puta veći od planiranog za celu operaciju, a mesečni utrošak bio je na nivou jednogodišnje VO u miru, mada u b/d nisu učestvovala sve jedinice VO.

Neracionalno, prekomerno, nenamensko trošenje goriva, zloupotrebe, samovolja, i slično, imali su za posledicu uvećanje utroška p/s kod angažovanih jedinica.

Pri davanju zadataka jedinicama, nije odobravao, niti su komande jedinica kontrolisale utrošak goriva. Može se reći da je ova obaveza u potpunosti izostala u liniji rukovođenja i komandovanja, što je rezultiralo nizom devijantnosti u praksi, od nenamenskog utroška do krađe i otuđenja p/s. Tako su sve obaveze i brige oko utroška i popune p/s bili prepušteni tehničkoj službi.

Planski organi nisu uvek vladali stanjem popune jedinica. Bilo je pojava nepreciznog iskazivanja utroška i potreba od strane jedinica po vremenu, mestu, asortimanu i količini p/s, što se negativno odražavalo na uspostavu linije dotura i realizaciju planova popune. To je uticalo i na neracionalnost ko-

rišćenja i rasipanje ionako skromnih transportnih kapaciteta p/s.

Predpočinjenim jedinicama planski organi nisu davali isti tretman kao i formacijskim, što je uticalo na njihovu neblagovremenu popunu i stvaranje osećanja nesigurnosti u snabdevanje sa p/s i povećane intervencije od strane organa oblasti.

Vojnički i starešinski kadar, a posebno rezervni sastav nekih jedinica, imao je velikog uticaja na navedene pojave, zbog niskog nivoa svesti da se i u ovakvim situacijama racionalnost i ekonomičnost moraju poštovati i sprovoditi.

U postupcima pojedinaca bilo je samovolje i anarhije, što se odražavalo i na preciznost, tačnost i urednost izvršavanja zadataka. Pored toga, to je rezultiralo i povećanim kvarovima ACg zbog nenamenske upotrebe i na izmišljanje problema i tamo gde ih nema.

Problemi su, obično, izmišljeni pred izvršenje borbenog zadatka — popune jedinice. Tako se događalo da je jedinica danima boravila u jednom mestu, a da ništa nije tražila niti zahtevala za popunu, a onda, pred uvođenje u borbu, odjednom se pojavljivala sa takvim zahtevima koji su uslovljavali izvršenje borbenog zadatka.

To je bio najlakši put u pokušaju da se nađe opravdanje i da se ne ode na izvršenje zadatka.

Zaključak

U članku je iznet samo manji deo bogatog iskustva u snabdevanju p/s po svim nivoima, što će biti osnova za sve dalje dogradnje i izmene u sistemu.

I pored svih problema i teškoća, ukupnim zalaganjem velike većine svih subjekata u sistemu snabdevanja p/s, jedinice su redovno i uredno popunjavane za sve vreme angažovanja i u svim

situacijama. One, niti su znale, niti su osećale naftnu krizu, što je stvorilo apsolutnu sigurnost u liniju snabdevanja sa p/s, izvore popune i PoB u celini na koju su se oslanjale, a što se pozitivno odražavalo na moral i b/g jedinica.

Uočeni nedostaci i slabosti mogu se prevazići, pa bi bilo potrebno obratiti pažnju na sledeće:

— u pripremnom periodu rata, još u miru, prioriteto treba obavljati aktivnosti koje presudno utiču na vođenje o/b;

— težišno rešavati one zadatke čije će rezultate neprijatelj u ratu respektovati;

— ne sme se dozvoliti da OS uđu u oružani sukob nespremne po pitanju stvorenih zaliha, kao i po nizu drugih pitanja koja su izneta;

— OS bi trebalo učiniti autonomnim u snabdevanju sa p/s za vođenje oružane borbe najmanje za 6 meseci, a to podrazumeva respektivno stvaranje zaliha i ostalih uslova u svim resursima za obezbeđenje ovih zaliha;

— povećati popunu sa ACg iz armijskog fonda, koja bi trebalo da bude najmanje 2/3 sledećeg stanja, a samo 1/3 ostaviti za popunu iz popisnog fonda i to za popunu vojišnih snabdevačkih jedinica, dok popunu operativnih jedinica treba vršiti isključivo sa ACg iz AF;

— neophodno je predočiti RIK-u slabosti komandnih struktura i kroz obuku obezbediti upoznavanje sa pravilskim normama, i

— izvršiti transformaciju organizacije i formacije svih organa u sistemu snabdevanja, respektujući stečene pouke i iskustva.

U celini sistem je izdržavao probu prakse i uz ove predložene promene i potrebna novčana ulaganja postaće još žilaviji i otporniji u izvršavanju energetske podrške oružanoj borbi.